

Traczewska-Białkowska, Zofia

Posiedzenie naukowe Zespołu Historii Geodezji

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 16/2, 476-477

1971

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rektorem tej wiodącej uczelni protestanckiej. Jego zasługi lingwistyczne (liczne publikacje hebraistyczne, przekład *Biblii* z hebrajskiego na łacinę, pionierskie badania nad językiem aramejskim, prace z zakresu arabistyki i etiopistyki) przyciągnęły do niego liczne grono uczniów m.in. Kalwina i Lelio Sozima. Mimo tych badań jego naukową sławę ugruntowała jedna z najwybitniejszych prac naukowych XVI w., choć z całkiem innej dziedziny, mianowicie *Kosmographia* (Bazyilea 1544). Poprzedziły ją liczne kalendarze w języku niemieckim i francuskim, które układał od czasu studiów w Tybindze, szereg prac o zegarach słonecznych (przyniosły mu one tytuł ojca gnomonistyki) i większa praca *Organum uranicum* (Bazyilea 1536). Po *Kosmografii* wydał on jeszcze *Rudimenta mathematica* (Bazyilea 1551). Już rozpoczynając studia w Tybindze miał zamiar napisać *Kosmografię*, ale przygotowywał się do tego przez szereg podróży po Szwajcarii, Francji, Szwabii i Alzacji oraz przez studiowanie dzieł współczesnych uczonych; opisów historycznych, geograficznych i kartograficznych okolic ich stałego pobytu. Sam też opracował w 1530 r. *Germaniae descriptio*, w 1536 r. *Mappa Europae*, w 1538 r. *Rhaetia* a w 1540 r. przygotował do druku geografię Ptolomeusza z szeregiem unowocześnionych przez siebie map. Polemiczny jako autor reformacyjny, w *Kosmografii* był jak najbardziej rzeczowy i bezstronny, co zapewniło tej książce od razu wielką popularność, tak w krajach protestanckich, jak i katolickich i prawie natychmiastowe przekłady na łacinę, francuski, włoski i czeski. Polski z autopsji nie zna i oparł się tu na dostępnej mu literaturze (Eneaszy Sylwiusz Piccolomini, Miechowita, Justus Decius, Jodok Willich), mapach Polski Bernarda Wapowskiego i Prusa swego ucznia Henryka Zeella (który opierał się na pracach M. Kopernika i J. Retyka), ale też starał się usilnie o wiarygodne informacje przez korespondencję z królem Zygmuntem Augustem, Stanisławem Łaskim, Andrzejem Trzcieskim, Andrzejem Górką i Janem Tarnowskim.

Referat wywołał ożywioną dyskusję. Prof. E. Rybka rozszerzył nieco informacje prelegenta na temat kontaktów Münstera z Wapowskim, do czego nawiązał dr A. Kempfi, analizując różnice kartograficzne między nimi. Prof. I. Zarębski scharakteryzował w dłuższej wypowiedzi krąg polskich informatorów Münstera, szczególnie twórczość Deciusa i Miechowity, uwypuklił też jego związki z okresem bazylejskiego z Piccolominim. Dr Z. Bezwiński przypomniał empiryzm Münstera i jego pedantyczne np. tropienie źródeł Dunaju.

W związku z marginesową uwagą prelegenta o kontaktach Münstera z przyrodnikiem K. Gessnerem doc. S. Brzozowski zapytał o wykorzystywanie przez niego materiałów dotyczących kręgu polskich informatorów Gessnera i wyraził żal, że referat nie zawierał większej ilości nazwisk polskich.

Dr Burmeister przyznał w odpowiedzi, że problem współpracy Münstera z Polską nie został przez niego w opublikowanej książce szerzej rozwinięty, że rzeczywiście zarówno w związku z Münsterem jak i Gessnerem można wymienić wiele polskich nazwisk, że w tej sprawie prowadzi właśnie dodatkowe poszukiwania w Polsce, Austrii i Szwajcarii, wyniki których pragnie potem opublikować w wydawnictwach Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.

Stanisław Brzozowski

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII GEODEZJI

W dniu 19 listopada 1970 r. odbyło się w Warszawie, pod przewodnictwem prof. J. Gomoliszewskiego, posiedzenie Zespołu Historii Geodezji. Na program posiedzenia złożyły się: dyskusja nad referatem mgra K. Sawickiego *O problemach polskiej historiografii geodezyjnej*, komunikat prof. J. Gomoliszewskiego o przygo-

towanej w Akademii Górniczo-Hutniczej pracy dyplomowej *Analiza dokładnościowa starych map miasta Wieliczki w celu wyodrębnienia zabytkowych zespołów architektonicznych dla ich rekonstrukcji* oraz sprawozdania mgra T. Bychawskiego z prowadzonych badań nad początkami geodezji.

W ożywionej dyskusji nad referatem mgra Sawickiego, rozesłanym członkom Zespołu przed zebraniem, stwierdzano dużą jego wartość i potrzebę poruszania zawartej w nim tematyki. W wypowiedziach szczególnie podkreślano potrzebę stworzenia katalogu starych dzieł geodezyjnych, co wspomagałoby organizowanie warsztatów pracy historyków geodezji; wprowadzenia seminarium lub konsultacji prowadzonych przez historyków dla członków Zespołu, co wiąże się z poszerzeniem grona uczestników Zespołu; ostatecznego ustalenia zakresu badawczego Zespołu.

W podsumowaniu dyskusji doc. J. Babicz zaznaczył, że konieczne jest ustalenie rangi i funkcji społecznej historii geodezji. Stwierdził, że należy dokonać wyboru elementów twórczych i pobudzających i wykorzystać je dla celów dydaktycznych.

W dalszym ciągu posiedzenia prof. J. Gomoliszewski przedstawił zebranim wyniki, powstałej pod jego kierunkiem, w Zakładzie Geodezji Przemysłowej Instytutu Geodezji AGH, pracy dyplomowej. Przeprowadzono w niej ocenę geodezyjną map dla rekonstrukcji zespołu architektonicznego, posługując się metodą transformacji współrzędnych.

W sprawozdaniu z badań nad początkami geodezji mgr T. Bychawski przedstawił wnikliwe i bardzo interesujące uwagi dotyczące dzieła *Geometria Culmensis*, na podstawie przebadanego przez siebie piętnastowiecznego egzemplarza, znajdującego się w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

W części organizacyjnej posiedzenia omówiono sprawę opracowania bibliografii geodezji.

Zofia Traczewska-Białkowska

SESJA NAUKOWA ZESPOŁU HISTORII GEOLOGII

W dniu 24 listopada 1970 r. staraniem Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN oraz Muzeum Ziemi PAN odbyła się kolejna robocza sesja naukowa Zespołu Historii Geologii. Obrady toczyły się w Muzeum Ziemi. W części pierwszej prowadził je przewodniczący Państwowej Rady Górniczej oraz przewodniczący Rady Naukowej Muzeum Ziemi prof. B. Krupiński, a w części drugiej przewodniczący Zespołu prof. A. Gawel.

Tematem pierwszej części obrad był referat prof. A. Gawła *Dotychczasowy dorobek w dziedzinie historii geologii w Polsce i dalsze potrzeby badawcze w tej dziedzinie*. W części drugiej zreferowano dwa zagadnienia szczegółowe: prof. A. Chałubińska mówiła o *Domeykianach w Paryżu*, a dr H. Duczmal-Pacowska o *Znajomości surowców mineralnych w Polsce w okresie działalności Komisji Kruszcowej (1782—1787) — złoża soli i miedzi*. Planowane na sesję dwa dalsze referaty: prof. K. Maślankiewicza *Dotychczasowy dorobek Międzynarodowego Komitetu Historii Nauk Geologicznych i plany na przyszłość* oraz prof. A. Halickiej *Nowe nabytki do zbiorów Archiwum Muzeum Ziemi* przełożone zostały na kolejne posiedzenie Zespołu.

Tematem wystąpienia prof. Gawła było omówienie osiągnięć historii geologii w 25-lecie Polski Ludowej. Na tym tle referent przedstawił uwagi dotyczące kierunków badawczych w przyszłości. Prof. Gawel zwrócił uwagę na wielokierunkowość tej dyscypliny w wykładach uniwersyteckich zalecając w pierwszym etapie wstępy do wykładów z poszczególnych dziedzin oraz próby czasowego wprowadzania historii geologii jako wykładu samodzielnego (wykłady prof. Gawła w 1952 r. w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie). W referacie podkreślono także rolę